

Kolding Sygehus

- fra bysygehus til supersygehus

**Dansk
Sygeplejehistorisk
Museum**

Kolding Sygehus

- fra bysygehus til supersygehus

Læs mere: www.dshm.dk

Forsidefoto: Kolding Sygehus 1880

Foto: Dansk Sygeplejehistorisk Museum

Dansk Sygeplejehistorisk Museum

Dansk Sygeplejeråd

Februar 2016

Fra 1738 til 1880 havde Kolding tre sygehuse, der afløste hinanden. Det første bestod kun af en seng til patienter med syfilis. Det sidste havde til sidst plads til 29 patienter, det var dårligt indrettet og meget uhygiejnisk.

Der blev derfor ført forhandlinger mellem Vejle og Ribe Amter og Kolding Købstad, og resultatet blev et nyt sygehus i Sct. Jørgensgade: By- og Amtssygehuset i Kolding.

By- og Amtssygehuset i Kolding

Det nye sygehus lå ned til åen og var en pompøs bygning i tre etager. Der var plads til 44 patienter: 30 almindelige sygehussenge fordelt på 12 sygestuer, 12 senge til patienter med kønssygdomme og to celler til sindssyge.

Mange mente, at det var alt for stort, for der var en udbredt skræk for at komme på hospitalet, og man gjorde, hvad der var muligt for at undgå det.

De nye patientstuer var store og lyse, og det viste sig snart, at patienterne følte sig godt tilpas på det nye sygehus, og holdningen ændrede sig snart til, at mange sygdomme bedst kunne blive behandlet på sygehuset.

Kombineret med en dramatisk udvikling indenfor kirurgien, betød det, at langt flere patienter nu blev indlagt på sygehuset end forventet.

*Kolding By- og Amtssygehus i Sct. Jørgensgade (den gang Elmegade) ved indvielsen i 1880 set fra Kolding Å. Foran ses jernbanen til Lunderskov. I baggrunden ses husene i Katrinegade, til højre Koldinghus Slotsruin og Sct. Nikolaj kirke.
Foto: Dansk Sygeplejehistorisk Museum*

Kolding Sygehus 1880 set fra tilkørselsvejen fra Katrinegade, den lave bygning til venstre er kapellet. Foto: Dansk Sygeplejehistorisk Museum

Sygeplejen på By- og Amtssygehuset i Kolding

På de tidligere sygehuse i Kolding havde man en ufaglært stuekone til at passe patienterne. Hun skulle - ud over at tage sig af patienterne – også gøre rent, vaske tøj og sengetøj og holde gaden uden for sygehuset.

Da det nye sygehus blev taget i brug i 1880, blev der indgået en aftale med Diakonissestiftelsen på Frederiksberg, der var åbnet i 1863. Diakonisserne fik den første faglærte sygeplejeuddannelse i landet, og Diakonissestiftelsen sendte søstre ud som menighedssygeplejersker og som ledere af flere af landets sygehuse i provinsen.

I begyndelsen var der på Kolding Sygehus kun en enkelt diakonisse, der havde lidt tjenestefolk til at hjælpe sig. Senere kom antallet op på tre.

I 1904 kneb det med at få flere diakonisser fra Diakonissestiftelsen, og i maj måned besluttede bestyrelsen at opsiges samarbejdet. I stedet ansatte man midlertidigt en privatsygeplejerske med vågekoner og tjenestepiger til hjælp. I juli 1904 averterede overlægen efter en kirurgisk uddannet sygeplejerske, der ville få fri kost og logi og 400 kr. om året. Det svarer til 27.000 kr. i dag.

Det, at man averterede i Dansk Sygeplejeråds nye tidsskrift, der udkom for første gang i 1901, viser at Kolding Sygehus satte barren højt for deres sygeplejersker, men de havde også været godt vant med diakonisserne.

Kolding Sygehus ca. 1900. De tre diakonisser er let genkendelige med deres hvide pibede kapper.
Foto: Dansk Sygeplejehistorisk Museum

En kirurgisk uddannet Sygeplejerske søges til Kolding Sygehus inden 1. Septbr.
Løn 400 Kr. og fri Station.
Ansøgninger indsendes i Løbet af 14 Dage til Sygehuslæge Dr. J. Boysen,

Tidsskrift for Sygepleje nr. 7 1904.

Medlemmer af Dansk Sygeplejeråd havde været igennem en skrap optagelsesvurdering, så de var veluddannede. Den gang kunne alle nemlig kalde sig sygeplejerske. Den egentlige statsautorisation kom først i 1933. I 1905 strammedes kravene, og Kolding Sygehuset søgte nu efter en sygeplejerske "med en god hospitalsuddannelse", det vil sige en sygeplejerske med en alsidig uddannelse.

En Sygeplejerske med god Hospitalsuddannelse søges fra 1. Januar 1906 til Kolding Sygehus. Løn 400 Kr. samt fri Station og Vask. Ansøgning indsendes til Sygehuset inden 15. November.

Tidsskrift for Sygepleje nr. 10 1905

Kort efter begyndte sygehuset at ansætte og uddanne sygeplejeelever. Det første opslag ses i Tidsskrift for Sygepleje i 1908.

Læger og sygeplejersker (i hvidt) på Kolding Sygehus ca. 1910. Bagest tre sygeplejeelever.

Elever antages straks eller 1. Oktober paa By- og Amtssygehuset i Kolding.
Henvendelse til Sygeplejerskerne, Frkn. *Stuhlmann* og *Jensen*.

Tidsskrift for Sygepleje nr. 15 1908

Elevuuddannelsen har formentlig været ren mesterlære i begyndelsen, men da Dansk Sygeplejeråd i 1928 foretog en klassificering af de danske sygehuse for at beslutte, hvilke sygehuse de kunne godkende til at give en fuld treårig sygeplejerskeuddannelse, var Kolding Sygehus blandt denne elite af uddannelsessteder. Det tyder på, at uddannelsen blev taget alvorligt, og at eleverne fik en alsidig uddannelse med nogen teoretisk undervisning.

Siden har Kolding Sygehus uddannet sygeplejersker frem til 1958, hvor en stor uddannelsesreform satte en stopper for uddannelserne ved de enkelte sygehuse og samlede dem på nye sygeplejeskoler i amterne.

Herefter varetog Vejle Amts Sygeplejeskole uddannelsen, men Kolding Sygehus var fortsat praktiksted for skolens sygeplejeelever.

I 1945 indførte Kolding sygehus et uddannelsesemblem for eleverne. Det var prydet med forbogstaverne *KS* og blev brugt indtil 1948. Det blev i 1948 afløst af et nyt emblem med Kolding Slotsruin på rød bund.

*Et hold nyuddannede sygeplejersker med læger og oversygeplejersker, Kolding Sygehus 1950.
Foto: Dansk Sygeplejehistorisk Museum*

Tilbygninger fra 1892 til 1918

I 1886 købte man en tilstødende grund for at forhindre privat byggeri lige op ad sygehuset. Det var klogt gjort, for der blev hurtigt brug for udvidelser.

Den første kom allerede i 1892, hvor der blev opført en epidemibygning for 40 patienter med smitsomme sygdomme, som man den gang ikke kunne behandle medicinsk. Her blev der også indrettet en operationsstue.

I 1908 stod der to nybyggerier klar: En udvidelse af hovedbygningen med 22 senge, og en selvstændig tuberkuloseafdeling med plads til 24 brystsyge patienter.

Det var stadig ikke nok, så i 1918 måtte hovedbygningen igen holde for med en udvidelse med endnu 41 senge, og der kom en epidemibygning mere med 20 senge. Resultatet var et sygehus med i alt 191 sengepladser, et pænt stort sygehus.

Den store tilbygning 1937-39

Behovet for endnu flere senge voksede imidlertid, og i årene 1937 til -39 blev der gennemført et stort byggeri, så sygehuset, da stod færdigt i december 1939, rummede i alt 315 sengepladser. Derudover var der blevet bygget to store funktionærboliger med plads til i alt 90 sygeplejersker og elever.

Eleverne boede to og to, og sygeplejerskerne fik tildelt boliger af forskellig størrelse afhængig af deres stilling. Den tidligere sygeplejebolig blev ombygget til lægeboliger.

Det færdige byggeri stod dermed klar få måneder før den tyske besættelse, der ville have gjort byggeriet svært at gennemføre.

*Rejsegilde for den nye kirurgiske bygning, Kolding Sygehus 1937
Foto: Dansk Sygeplejehistorisk Museum*

Kolding Sygehus under besættelsen 1940-45

Da besættelsen var en realitet efter den 9. april 1940, besluttede bestyrelsen umiddelbart efter at indrette beskyttelsesrum og barrikadere vinduerne til operationsstuerne. Der blev også malet store Røde Kors-tegn på sygehusets tag.

På en måde slap Kolding Sygehus igennem besættelsesårene lidt lettere end andre sygehuse.

I forbindelse med den store ombygning havde man anskaffet store reservelagre af linned, sengetøj, forbindsstoffer mm., så der var ikke den mangel på specielt linned, man så andre steder.

Til gengæld var der generelt mangel på læger og sygeplejersker, og det blev forværret af, at to af lægerne måtte gå under jorden.

*To sygeplejersker på skadestuen på Kolding Sygehus - i beredskabsdragter under besættelsen
Foto: Dansk Sygeplejehistorisk Museum*

*Luftfoto af Kolding Sygehus i Sct. Jørgensgade taget under krigen. Der var malet Røde Kors-tegn på taget i hvert verdenshjørne.
Foto: Dansk Sygeplejehistorisk Museum*

*Hestevognen blev taget i brug på Kolding Sygehus under besættelsen
Foto: Dansk Sygeplejehistorisk Museum*

*Fødeafdelingen på Kolding Sygehus 1941
Foto: Dansk Sygeplejehistorisk Museum*

*Medicinsk afdelings laboratorier på Kolding Sygehus 1941
Foto: Dansk Sygeplejehistorisk Museum*

*Kong Frederik d. IX, dronning Ingrid og prinsesse Benedikte på besøg i Kolding den 1. juni 1965. Her bliver de modtaget i det nye ortopædiske ambulatorium på Kolding Sygehus.
Foto: Dansk Sygeplejehistorisk Museum*

Kolding Sygehus 1945-75

Allerede i 1947 kom der forslag om at bygge et helt nyt sygehus i Kolding på et stykke jord, Kolding Kommune havde opkøbt i 1914, Dyrehavegaard, der indtil videre blev forpagtet ud. Men der skulle gå 21 år, før spaden blev sat i jorden i 1968.

Indtil da fungerede sygehuset i Sct. Jørgensgade fortsat, dog med gentagne udbygninger. I forbindelse med, at der var behov for flere gynækologiske senge, opstod idéen om at bygge en forsøgsafdeling, der kunne fungere som et eksperimentarium for det kommende nybyggeri på Dyrehavegaards marker.

Som sagt, så gjort. Der blev opført en barak, hvor man kunne afprøve nye byggematerialer og eksperimentere med rationalisering og organisering af sygeplejen.

Et af hovedelementerne var overgang til en ny plejeform, der kom fra USA: Gruppepleje. Indtil da var normen "rundepleje", hvor en sygeplejerske eller elev fik tildelt forskellige arbejdsopgaver, de skulle gennemføre for alle patienter på afdelingen.

En tog alle temperaturer og blodtryk, en delte al medicinen ud osv. Med gruppepleje blev plejestaben inddelt i grupper med en sygeplejerske som gruppeleder, og hver gruppe havde så ansvaret for en tildelt gruppe af patienter.

Forsøgsordningen mundede ud i flere rapporter, der dannede grundlag for den fremtidige tilrettelæggelse af sygeplejen og også for den fremtidige sygeplejenormering. Det sidste skulle senere vise sig at give bagslag.

*Det nye Kolding Sygehus 1975
Foto: Dansk Sygeplejehistorisk Museum*

*Der pakkes procedurebakker i forsyningscentralen på Kolding Sygehus i 1975.
Foto: Dansk Sygeplejehistorisk Museum*

Det nye Kolding Sygehus i 1975

Efter mange års politisk og økonomisk tovtrækkeri stod det nye sygehus klar den 9. september 1975. Falck kørte i pendulfart og flyttede de første 100 patienter ud på sygehusets første åbningsdag.

Det var et stort spring fra det gamle sygehus til det nye. Helt nye bygninger, nyt inventar og helt nye forsyningsystemer, der fjernede mange opgaver fra afdelingerne: Maden kom nu portioneret ud på patienternes bakker og procedurebakkerne kom færdigpakke fra Forsyningscentralen. Det skulle man lige vænne sig, når hver afdeling havde været vant til at gøre tingene på sin egen måde.

Med tiden faldt tingene dog i hak, og en ny hverdag kunne begynde. Men som nævnt opstod der problemer for sygeplejen, da de store besparelser begyndte at gøre sig gældende med gentagne grønthøsterbesparelser.

På Kolding Sygehus lagde men i 1975 ud med et gennemrationaliseret sygehus, så der var ikke noget overflødig at skære væk. Det gjorde ondt.

Det gamle sygehus var stadig i funktion indtil 1986

På det nye sygehus var der ikke plads børneafdelingen og den gynækologiske afdeling med fødeafdelingen, der alle måtte blive i det gamle sygehus i Sct. Jørgensgade.

Udflytning af de to afdelinger krævede en udbygning af det nye sygehus, som gav anledning til nok en gang politisk og økonomisk tovtrækkeri. Først i 1986 flyttede de sidste afdelinger ud til det nye sygehus.

*Den første dag på det nye Kolding Sygehus den 26. august 1986 kom den første ny til verden kl. 11.07, en lille dreng, på den nye fødeafdeling.
Foto: Dansk Sygeplejehistorisk Museum*

*Det nye supersygehus i Kolding, som det vil se ud, når det står færdigt.
Foto: Kolding Sygehus, Region Syddanmark*

Det fremtidige supersygehus

Nu bliver der så igen bygget videre på sygehuset. Med den nye sygehusstruktur bliver Kolding Sygehus til et supersygehus, der skal have akutfunktion for 300.000 borgere. Det at være supersygehus indebærer, at den faglige ekspertise bliver samlet på samme sted for at sikre den højst mulige kvalitet i sygepleje og behandling.

Det nye sygehus i tal:

- 33.561 m² nyt byggeri herunder en ny sengebygning oven på den eksisterende hospitalsbygning
- 27.965 m² af det eksisterende hospital ombygges
- Der bliver plads til 216 enestuer i den nye sengebygning
- Sengebygningen kommer til at leve op til byggereglementets energikrav for 2020 bl.a. på grund af isoleringen og solceller på taget.
- Der er blevet etableret et nyt parkeringsområde med plads til ca. 450 biler
- Ved det nye parkeringsområde er der helikopterlandingsplads, som kan modtage både lægehelikoptere og Forsvarets store redningshelikopter.
- Det nye P-hus tæt på den fremtidige hovedindgang har plads til 420 biler.

Udbygningen og renoveringen af Kolding Sygehus startede i 2009 med Mor Barn Centret og forventes at være færdigt medio 2017.

Tak til

Kolding Sygehus for billeder af det fremtidige supersygehus.

Anvendte kilder

- Torsten Sørensen. Kolding Sygehus gennem 200 år. Træk af sygehusets historie. Kolding Sygehus 2000
- Red.: Poul Sørensen, Ib Lundorff Jensen, Knud Moseholm, Aksel Nellemann. Hospitaller og sygehuse i Kolding. Konrad Jørgensens Bogtrykkeri 1980
- Susanne Malchau Dietz. Køn kald & kompetencer. Diakonissestiftelsens kvindesællesskab og omsorgsuddannelser 1863-1955. Nyt Nordisk Forlag Arnold Busck 2013
- Tidsskrift for Sygepleje nr. 7 1904, nr. 10 1905, nr. 15 1908
- Annelise Salling. Et moderne sygehus med en central forsyningstjeneste. Sygeplejersken nr. 4 1976 s. 4-6
- www.nytkoldingsygehus.dk

Dansk Sygeplejeråd

Sankt Annæ Plads 30, 1250 København K

Telefon 33 15 15 55

dsr@dsr.dk www.dsr.dk